

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	7
1. Eerste stappen	9
<i>Exodus 2</i>	
2. Een naam voor onderweg!	15
<i>Exodus 3:1-6</i>	
3. De weg terug	21
<i>Exodus 4:1-18</i>	
4. Eindelijk vrij!	27
<i>Exodus 12:1-13</i>	
5. Gaan op Gods weg	33
<i>Exodus 13</i>	
6. Een weg door de zee	39
<i>Exodus 14</i>	
7. Leven uit genade	45
<i>Exodus 16</i>	
8. Face to face	51
<i>Exodus 33</i>	

Voorwoord

Dit zijn de namen ... Met deze woorden begint het bijbelboek Exodus. Dit begin verbindt het tweede bijbelboek met het eerste: Genesis. In Genesis leren we God kennen als de Schepper van hemel en aarde. Hij heeft ons mensen gemaakt om te leven in vriendschap met Hem. Het bijbelboek Genesis laat ons op indrukwekkende wijze kennismaken met de betekenis van deze vriendschap met God, bijvoorbeeld in het leven van Abraham en Sara. In het bijbelboek Exodus verdiept zich de vriendschap met God omdat Hij zijn naam bekendmaakt. Nu leren we God kennen als Bevrijder van zijn volk en als de God van het verbond met Israël. Sleutelfiguur in Exodus is Mozes. In zijn leven wordt zichtbaar wat het betekent om te gaan op Gods weg. Gaan op Gods weg, zo leren we, is leven binnen het verbond in gehoorzaamheid aan Gods geboden. Door te gaan op Gods weg wordt Mozes' karakter zo gevormd, dat hij gaandeweg zelf een wegwijzer wordt voor anderen. En wanneer wij de verhalen over Gods weg met Mozes lezen, ontdekken we dat zij ook voor ons een wegwijzer willen zijn. Daarbij geeft de metafoor van de weg ons ruimte om met vallen en opstaan te leren wat gaan op Gods weg voor ons persoonlijk inhoudt. Uiteindelijk brengt de weg van Exodus ons op het spoor van Jezus. Hij is immers de Weg, de Waarheid en het Leven.

De eerste christenen werden 'mensen van de weg' genoemd. Zij volgden Jezus en wilden gaan in zijn weg. Het is mijn verlangen dat de acht bijbelstudies in dit boek ons uitnodigen om ook mensen van de weg te zijn. Want gaandeweg achter Jezus aan – dat is de belofte – zal het verlangen groeien dat de dichter van Psalm 139 ertoe bracht om te schrijven: *Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart, beproef mij en ken mijn gedachten. Zie of er bij mij een schadelijke weg is en leid mij op de eeuwige weg.*

Ga met God op deze weg!

Tanno Verboom

1 Eerste stappen

Exodus 2

Een stroom van ellende

Het eerste hoofdstuk van Exodus schetst in vogelvlucht de benarde situatie waarin Mozes geboren wordt. De farao van Egypte is van mening dat het Joodse volk dat in de provincie Gosen woont te veel ruimte begint in te nemen. En net als de nazi's vele eeuwen later bedenkt hij een 'Endlösung', een definitieve oplossing voor het probleem. Alle pasgeboren Joodse jongetjes moeten sterven. De rivier de Nijl, voor de Egyptenaren een bron van leven, wordt hier tot een symbool van dood en verderf. Met recht: een stroom van ellende.

Exodus 2:1-10

Drie vrouwen

We zien in dit verhaal drie vrouwen, dat is opvallend! In wat Jochebed, Mirjam en de dochter van de farao doen, wordt God zichtbaar.

Jochebed

De moeder van Mozes, Jochebed (Exodus 6:19) verbergt haar prachtige baby drie maanden. Haar naam betekent 'de HEERE is heerlijkheid', maar niets wijst op die heerlijkheid. Het is opvallend dat God afwezig is in dit verhaal, tenminste, zijn naam wordt geen enkele keer genoemd. Er is een stroom van zinloos geweld, een stroom van wanhoop. En waar is God? Waarom keert Hij het tij niet? Drie maanden hoopt Jochebed op een wonder en verbergt ze haar kindje. Uit geloof doet ze dit, zal de schrijver van de Hebreënbrieff later van haar zeggen. Maar na drie maanden kan ze de rivier niet langer buiten de deur houden en laat ze haar kindje los op het water. Maar dat doet ze niet zonder eerst een mand van papyrusriet gemaakt te hebben waarin ze haar baby legt. De schrijver van het verhaal gebruikt voor deze mand precies hetzelfde woord dat eerder ook gebruikt werd voor de ark van Noach, 'Teba' in het Hebreeuws. Door het mandje van riet 'ark' te noemen, wordt haar daad uitgelegd als een daad van vertrouwen op God. Het is alsof Jochebed tegen God zegt: 'Hier is mijn kind. Ik heb het van U gekregen, en ik geef het aan U terug. Zoals het water de ark droeg, draag zo mijn kind, draag het door het diepe water, waar het zelf niet meer kan staan. In uw armen is het

veilig, wanneer U het draagt, als het niet verder kan gaan ...' Het mandje van papyrus staat symbool voor het geloof van deze moeder.

Verwerking

1. Het mandje van papyrus staat symbool voor het geloofsvertrouwen van Jochebed. Welk symbool zou je zelf kiezen als je een symbool van jouw geloof moest noemen? Leg je keuze aan elkaar uit.

Mirjam

Dan is er nog een vrouw, een jong meisje, de zus van Mozes: Mirjam. Terwijl Mozes in zijn mandje tussen het riet dobbert, gaat zij op enige afstand staan om te zien wat er met hem gebeuren zal. Mirjam zegt niet, zoals eerder Kaïn onverschillig had opgemerkt: *Ben ik de hoeder van mijn broer?* (Genesis 4:9) Ze verliest Mozes niet uit het oog. Zó zijn wij mensen door God bedoeld. Om elkaar niet uit het oog verliezen. Want uit het oog, uit het hart ... Een joods filosoof, Emmanuel Levinas, heeft gezegd: 'De beste manier om de ander te ontmoeten is: zelfs niet de kleur van zijn ogen opmerken!' Levinas bedoelt dat een echte ontmoeting voorbij uiterlijkheden gaat. Er is een manier om de ander zó in de ogen te kijken dat het niet langer gaat om waarnemen, maar om zien. Er is een verschil tussen kijken naar de ander en de ander zien. *Kijk* jij naar anderen, dan zul je jezelf met hen vergelijken ... Maar *zie* jij anderen dan zul je van hen houden ... Zo houdt Mirjam een oogje in het zeil, om te zien hoe het met Mozes gaat. Later lezen we van Jezus dat Hij mensen ziet en met ontferming over hen bewogen is.

Verwerking

- 2.a) Wat betekent het verschil tussen kijken en zien voor de manier waarop broeders en zusters in de gemeente van Christus met elkaar om dienen te gaan?
- b) Hoe ervaar je dit zelf in je eigen omgeving?

De dochter van de farao

De derde vrouw is de dochter van de farao, een Egyptische prinses. Ze gaat naar de rivier om zich te baden, omringd door dienaressen. Ze kent de God van Israël niet, en toch wordt God door wat zij doet zichtbaar. Ze ziet de ark van Mozes drijven, laat het kistje halen en als ze het deksel opendoet, kijkt ze in het huilende gezichtje van een klein kindje in nood. Ze krijgt medelijden en zegt: 'Dit is een Hebreeuws kind ...' Ja, wat moet

ze ermee? Laten drijven? Medelijden is makkelijk, je kunt het zo weer laten wegdrijven ... Maar deze vrouw maakt haar medelijden tot de drijvende kracht van haar leven.

Haar naam wordt niet genoemd. Sommige exegeten opperen de mogelijkheid dat het hier om Hatsjepsoet, dochter van Thoetmosis I (overleden 1458 v. Christus), zou gaan. Ze laat haar luxe leventje verstoren. Haar houding spreekt boekdelen en vertelt van een absoluut respect voor het leven en van mededogen dat handen en voeten krijgt. Deze vooraanstaande dame, dochter van een wrede tiran, toont de houding waarvan Jezus later zal zeggen: *Voor zover u dit voor een van deze geringste broeders van Mij gedaan hebt, hebt u dat voor Mij gedaan.* (Mattheüs 25:40) Barmhartigheid blijkt sterker dan de stroming van het kwaad.

Verwerking

3. Wij kijken ook weleens in de ogen van een kind of volwassene in de knel. Dichtbij of verder weg. Wat doe je dan? Laat je het beeld weer wegdrijven of geef je je medelijden handen en voeten? Deel met elkaar mogelijkheden om medelijden om te zetten in daden.

Uit het water getrokken ...

Zo wordt Mozes uit het water getrokken en zet hij straks zijn eerste stappen. Omdat drie vrouwen op hun eigen manier ook een stap gezet hebben. Het geloof van Jochebed, de bezorgdheid van Mirjam en het medelijden van Hatsjepsoet blijken sterker te zijn dan de stroom van het kwaad. Het kwade wordt hier overwonnen door het goede. De naam die Mozes ontvangt, houdt een belofte in. Zoals Mozes uit de stroom getrokken wordt, zo zal zijn volk ook uit het water van ellende getrokken worden ...

Exodus 2:11-22

Verslagen

Over Mozes' kinderjaren aan het hof van de farao horen we verder niets meer. De schrijver wil geen biografie van Mozes schrijven. Het gaat hem om de geschiedenis van God met zijn volk. Maar binnen het grotere raamwerk van Gods heilsgeschiedenis neemt Mozes wel een sleutelpositie in. Zijn eerste actie is veelzeggend (vs. 11-12). Ondanks zijn bevoorrechte positie aan het hof van de farao, gaat zijn hart uit naar zijn eigen volk. Hij zoekt hen op en de ontmoeting met zijn volksgenoten betekent een keerpunt in het leven van Mozes. Nu hun wegen elkaar kruisen, staat Mozes op een kruispunt en neemt hij een beslissende afslag. Vanaf dit moment is er voor hem geen weg meer terug.

Het heeft er alle schijn van dat Mozes verwacht dat zijn daad, het neerslaan van de Egyptenaar, als het sein tot de opstand verstaan zal worden. Respons van de kant van het volk blijft echter uit.

Dat blijkt in het vervolg. Als Mozes Israëlieten aanspreekt op hun gedrag, heeft hij op hun vijandige wedervragen (vs. 14) geen verweer. Zijn optreden berust op persoonlijk initiatief. Hij kan zijn optreden nog niet legitimeren met een verwijzing naar een opdracht van de Heere. Afgezien van het ondoordachte en gewelddadige van Mozes' woorden en daden, zien we hier scherp zijn bewogenheid voor mensen aan wie onrecht wordt aangedaan. Toch laat de schrijver duidelijk uitkomen dat de verlossing geen zaak van de mens, maar van God alleen is.

Verslagen ziet Mozes zich genoodzaakt te vluchten om het vege lijf te redden.

Verwerking

4. Lees Hebreëën 11:24-26: *Door het geloof heeft Mozes, toen hij groot geworden was, geweigerd een zoon van de dochter van de farao genoemd te worden. Hij koos ervoor liever met het volk van God slecht behandeld te worden dan voor een ogenblik het genot van de zonde te hebben. Hij beschouwde de smaad van Christus als grotere rijkdom dan de schatten in Egypte, want hij had het loon voor ogen.* Wat vind je van deze interpretatie van Exodus 2:11-22?

5. Heb je zelf weleens op een 'Mozeskruispunt' gestaan, waarop je moest kiezen tussen je eigen weg en Gods weg? Deel met elkaar enkele 'kruispuntervaringen' en hoe je gekomen bent tot de keuze die je hebt gemaakt.

Exodus 2:15-25

Vreemdeling in een vreemd land

Mozes vlucht naar Midian, de streek ten zuiden van Kanaän waartoe ook het Sinaï-schiereiland behoorde. De Midianieten zijn volgens Genesis 25:2 afstammelingen van Abraham en Ketura. Bij een put komt hij in contact met de zeven dochters van Reuël. Deze Reuël (vriend van God) wordt in het vervolg Jethro genoemd. Dit was waarschijnlijk zijn aanspreektitel, zoiets als 'hoogheid, eminentie'. Opnieuw zien we in deze geschiedenis Mozes' passie voor onderdrukte en kwetsbare mensen. Hij schiet de dochters van Jethro te hulp en trouwt met een van hen, Zippora. Haar naam betekent 'kleine vogel'. Samen krijgen ze een zoon. Mozes geeft hem de naam Gersom. Letterlijk betekent deze naam: 'Gast aldaar', ofwel 'vreemdeling in een vreemd land'. Met deze naamgeving laat Mozes er geen misverstand over bestaan dat hij zijn identiteit niet is vergeten. Hij zal niet opgaan in het volk van de Midianieten, zijn toekomst ligt elders. Maar het zal

nog heel wat jaren duren voordat Mozes terug zal keren naar het volk met wie hij zich geïdentificeerd heeft. De jaren van Mozes' omzwervingen door het land van Midian zijn echter geen jaren van hemelse onverschilligheid. God ziet het leed van zijn volk en vergeet zijn verbond niet. Met deze laatste verzen weet de schrijver onze aandacht gevangen te houden en roept hij een sfeer van verwachting en hoop op. Het lijden van de tegenwoordige tijd zal veranderen in vreugde omdat God naar zijn volk zal omzien. Niet alleen Mozes zet in dit hoofdstuk zijn eerste stappen, ook God zet zijn stappen op weg naar de uittocht van zijn volk.

Verwerking

6. In Filippenzen 3:20 schrijft Paulus: *Ons burgerschap is echter in de hemelen, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten, namelijk de Heere Jezus Christus.* In hoeverre lijkt onze situatie daarmee in geestelijk opzicht op die van Mozes in Midian? Herken je iets van het gevoel van vreemdelingschap dat Mozes weergeeft in de naam van zijn zoon?

2 Een naam voor onderweg!

Exodus 3:1-6

Niet gezocht – toch gevonden

Na veertig jaar in Midian is de ervaring van vreemdelingschap bij Mozes naar de achtergrond verdwenen. Hij is helemaal thuis en volledig opgenomen in de familie van Jethro. Dat blijkt wel uit het feit dat de volledige kudde – het familiekapitaal – aan hem is toevertrouwd. Op het eerste gezicht wijst niets erop dat Mozes zich nog erg bezighoudt met het lot van zijn volk of de God van zijn ouders. Of toch wel? ‘Hij dreef het kleinvee tot voorbij de woestijn ...’ vertelt de schrijver van Exodus. Wat had hij daar te zoeken, buiten het territorium van de Midianieten? Is er soms een heimelijke onrust, een verborgen ‘zoeken’ in zijn dagelijkse bezigheden? Hoe dan ook, het brengt Mozes aan de voet van de Horeb. De schrijver is hierbij niet geïnteresseerd in geografie. Het gaat erom dat dit de berg van God is. De plaats waar God zich openbaart, eerst aan Mozes, later aan het volk Israël, op weg naar het beloofde land. Hoewel Mozes niet op zoek is naar God, zal hij hier door God gevonden worden.

Verwerking

1. Herken je de ervaring dat je niet op zoek was naar God maar toch door Hem gevonden werd? Hoe ging dat?

God in vuur en vlam

Een doornstruik wordt de plaats waar God zich openbaart. Joodse rabbijnen benadrukken in hun commentaren de nederigheid van de doornstruik. God komt in de nederige gestalte van de onaanzienlijkste van alle struiken. Maar zo komt Hij heel dicht bij zijn onaanzienlijke volk. Hij verbindt zichzelf aan hen. En juist zo, in de vernedering van deze openbaring, wordt de grootheid van God zichtbaar. Hij is als een verterend vuur, maar het vuur verteert niet! God toont zijn majesteit, niet om te vernietigen, maar om te helen en te bevrijden. Een brandende doornstruik laat Gods hart zien dat in vuur en vlam staat van bewogenheid met zijn volk in nood. Gods stem doorbreekt het lange zwijgen. God roept Mozes bij zijn naam en stelt zich aan hem voor als de God van zijn vader, de God van Abraham, de God van Izak en de God van Jakob. Dit woord plaatst het leven van Mozes opeens in een veel breder perspectief. Hij is gekend en gezien door de God die trouw is van generatie op generatie en doet wat Hij belooft.

Verwerking

2. 'God is aanwezig in de woestijn en openbaart zichzelf in de dorens.' Herkent u dit uit uw eigen leven?

Exodus 3:7-10

Gods afgang

In deze verzen schetst God zijn eigen weg. Drie werkwoorden vatten Gods weg samen: Ik heb gezien ... Ik ben neergekomen ... om te redden. Deze woorden vertellen wie God is. Hij is de God die weet heeft van het lijden van zijn volk en erin afdaalt. Dat God zich openbaart midden tussen de dorens is niet toevallig, want dorens zijn in de Bijbel symbolisch voor de gebrokenheid van de schepping na de zondeval (zie Genesis 3:18). Waar de gevolgen van de zonde zichtbaar zijn, openbaart God zich. Later zal Gods Zoon, Jezus Christus, deze weg naar beneden gaan tot het uiterste. Hij, de verlosser van Israël, zal gekroond worden met een doornenkroon. Pijnlijk symbool van de zonde en de vruchteloosheid waaraan de schepping is onderworpen. Alle tranen, alle wonden, alle lijden draagt Hij als Hij met de doornenkroon op zijn hoofd aan het kruis God openbaart. En laat zien welke weg God gaat in zijn openbaring. Want Hij die groot is, maakt zich klein. Hij die het oordeel heeft uitgesproken, draagt het oordeel zelf. Hij die een verterend vuur is, is vol ontferming bewogen. Hij is gekomen om zijn volk te bevrijden.

Verwerking

3. Drie werkwoorden vatten Gods weg samen: zien, neerkomen en redden. Deel met elkaar wat deze werkwoorden oproepen en vervolgens wat deze werkwoorden voor ons eigen leven zouden kunnen betekenen. Hoe ziet ons leven eruit als 'zien, neerkomen en redden' er kenmerkend voor wordt?

Exodus 3:11-12

Wie ben ik?

In zekere zin was de doornstruik als woestijnplant ook symbolisch voor het leven van Mozes. Tachtig jaar oud is hij nu. Wat is er geworden van zijn leven? Ooit had hij een droom, maar die is in de woestijn als zand door zijn vingers weggeleden. Maar nu daalt God af midden in de doornstruik die zijn leven geworden is. En straks zal Mozes in vuur en vlam staan voor Gods volk. God gaat zijn weg met Mozes. In vers 10 komt